

BULLETIN

2024/2025

MÁME VYBRÁNO

Inspirace při záchraně památek

PŘESAHY, KONVERZE, VENKOV, KONFERENCE OBNOVENÉ DĚDICTVÍ
SOUTĚŽ OCENILA VÝJIMEČNÉ VEŘEJNÉ SBÍRKY
TIPY ČESKÝCH A MORAVSKÝCH KRAJŮ

Tomáš Souček

ÚVODEM

Je to 35 let od doby, kdy byly na náměstích slyšet klíče a Marta Kubišová zpívala o ztracené vládě věcí tvých, které se lidu navrátí. Václav Havel si v hlavě formuloval první slova svého legendárního novoročního projevu o tom, jak naše země nevzkvétá. V roce 2024 máme už dostačující historický odstup, abychom mohli kriticky hodnotit, co se v porevolučním vývoji povedlo a kde zůstávají rezervy: památková péče je jedním z důkazů, že tahle země skutečně rozkvetla. Historická města vystoupila z normalizační šedi a soukromí vlastníci často dokázali nemožné: zachránili unikátní objekty doslova za pět minut dvanáct. Partnerem jim v mnoha případech byly i tuzemské kraje. Samy jdou příkladem, když renovují památky ve svém majetku a pomáhají těm, kteří si o pomoc řeknou.

Bulletin MÁME VYBRÁNO je průvodcem právě takových příběhů: chce být také rádčem, inspiruje, je součástí široké zprávy o tom, co všechno jde, když se věci dávají do pořádku. Pomalu, ale s pokorou a houževnatostí.

Přeji vám příjemné chvíle strávené u čtení nového bulletinu.

Jan Štifter

KRÁTKÉ ZPRÁVY

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Program Nadace VIA podporuje aktivní lidi, kteří chtějí změnit k lepšímu místo, kde žijí. Místní komunita by měla být zapojena do všech fází projektu. V oblasti kulturního dědictví patří mezi podporované aktivity například obnova drobných památek svépomocí, mapování historie a ožívování místních zapomenutých tradic. Ale také úklid ve veřejném prostoru, revitalizace parků nebo vytvoření naučných stezek. Sousedé se mohou domluvit na výsadbě alejí, ošetření stromů, obnově remízků nebo čištění studánek. Program je vyhlášen po celý rok do vyčerpání finančních prostředků.

www.nadacevia.cz

Barocco - Wikimedia Commons | Licence: CC0

Maison Baugé - Wikimedia Commons | Licence: CC-BY-SA 4.0

OHROŽENÉ PAMÁTKY

Ministerstvo kultury vyhláší pravidelně na přelomu roku Havarijný program na záchranu a zajištění nejnaléhavějších oprav nemovitých kulturních památek. Je určen zejména na odstranění havarijního stavu střech a nosných konstrukcí staveb, na jejich statické a celkové stavební zajištění, restaurátorské práce a na opravy krovů a střech. Žádat o příspěvek mohou vlastníci kulturních památek.

www.mkcr.cz

MAS A PAMÁTKY

Místní akční skupiny propojují neziskový sektor, soukromou podnikatelskou sféru a veřejnou správu. Zaměřují se na obnovu a rozvoj venkova. Jedním z nástrojů je také aktivní získávání a rozdělování

dotačních prostředků. V roce 2024 některé z MAS vyhláší výzvy zaměřené na revitalizaci památek. Databázi místních akčních skupin podle územní působnosti naleznete na stránkách Národní sítě MAS. www.nsmascr.cz

SPOLUPRACUJEME

PROJEKT MÁME VYBRÁNO POŘÁDÁ OD ROKU 2012 INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU – NEZISKOVÁ ORGANIZACE, KTERÁ POMÁHÁ ŠÍŘIT OSVĚTU A PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE V PĚČI O PAMÁTKY. VÁŽÍME SI DLOUHODOBÉ SPOLUPRÁCE A ZÁŠTITY VÝZNAMNÝCH INSTITUCÍ:

FINALISTÉ. SLAVNOSTNÍ VYHLÁŠENÍ NA PŮDĚ MINISTERSTVA KULTURY

AKCE

Soutěž veřejných sbírek: zvítězil Plumlov

Vybrali jste. Soutěž veřejných sbírek MÁME VYBRÁNO má své vítěze. V kategorii Cena veřejnosti bodovaly stavební úpravy na zámku Plumlov, finančně nejúspěšnější je sbírka na odlití zvonů do kostela v Městě Touškov. Akci tradičně pořádá Institut pro památky a kulturu.

Bylo to ve vašich rukou, zvolili jste pořadí: mezi jednotlivé finalisty soutěže MÁME VYBRÁNO rozdělil Institut pro památky a kulturu částku 150 tisíc korun. Největší díl putuje do města Plumlov na Prostějovsku na stavební úpravy místního zámku, na druhé pozici je restaurování varhan a stavebně-technické úpravy kůru v kostele sv. Remigia v Praze-

Čakovicích. Třetí místo získaly opravy a vybavení kostela sv. Mikuláše v Dolní Dobručce na Ústeckoorlicku.

„Celkem letos hlasovalo téměř 5 000 lidí, podpořili památku svého srdce. Vyhlašovatelé to mají často ve svých rukou, když vyzývají k hlasování své podporovatele. Je to pro ně navíc zajímavý způsob, jak pomoci památce, podle počtu hlasů pak rozdělujeme naši finanční podporu,“ vysvětluje ředitel Institutu pro památky a kulturu Aleš Kozák.

Pořadatelé vyhlásili výsledky soutěže v úterý 10. září na půdě Ministerstva kultury. Ocenění získaly finančně nejúspěšnější sbírky za rok 2023, redakce PROPAMÁTKY rozdala také tři ceny organizacím, které vzorně pečují o propagaci svých projektů na obnovu kulturního dědictví. Udělena byla také tři čestná uznání: městu Tachov za obnovu národní kulturní památky Jízdárny ve Světcích, Václavu Vlčkovi za opravu hrobky Zdeňka Dannera a Františku Urbánkovi in memoriam za záchranu kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Vojslavicích.

Značka MÁME VYBRÁNO propojuje svět památek s oblastmi financování, osvěty a propagace. Součástí je konference Obnovené dědictví, která pravidelně oživuje pražský dominikánský klášter, a také bulletin MÁME VYBRÁNO plný rad a tipů z tuzemských krajů. Vychází jako příloha časopisu PROPAMÁTKY. ■

TEXT JAN ŠTIFTER
FOTO JULIE KAMENSKÁ

Venkov

Pivovár
v Lobčích

Pavel Prouza

Vodní mlýn
v Nové Vsi - Vepřku

Pavčina Linzerová

Janůšova chalupa
v Žitkově

Marek Matějka

EGOĚ

YBRÁNO
WWW.MAMELYBRANO.CZ

OPAMÁTKY
WWW.PROPAMATKY.INFO

Sdílení vizí

Fotografie
ze 13. ročníku

KONFERENCE

FOTO ANNA ŠOLCOVÁ

Obnovené dědictví

Stejně jako by nebylo Česko bez památek, nebylo by jaro bez tradiční konference MÁME VYBRÁNO, která se pravidelně koná v prostorách dominikánského kláštera na pražském Starém Městě.

Tři diskuzní bloky, devět výjimečných míst a také lidí, kteří stáli za jejich záchranou. Výjimečných natolik, že tato místa získala nejedno ocenění v mnoha odborných soutěžích. Konference MÁME VYBRÁNO s podtitulem Obnovené dědictví je unikátní prostor, kde osobnosti ze světa památek sdílejí nápady.

Přesahy. Konverze. Venkov. Oblasti, do kterých Institut pro památky a kulturu vyskládal celodenní program a kterým opět po roce naplnil barokní refektář inspirativními osobnostmi. Prostor ovládly hlasy, fotografie a myšlenky. Přesvědčení, že nemožné neexistuje, protože i objekty mnohdy odsouzené k zániku dostaly novou šanci a nabraly druhý dech.

Přesahy má Červený kostel v Olomouci, žatecká synagoga a klášter v Kladruzech. Konverzí prošla ostravská galerie PLATO, Automoto Museum v Lučanech i kotelna v Železném Brodě. O propojení historie a současnosti na venkově vyprávějí příběhy pivovaru v Lobči, vodního mlýna ve Vepřku nebo Janušovy chalupy v Žitkově. Devět kapitol české památkové péče, devět dobrých zpráv vměstnaných do jediného dne.

Cílem konference MÁME VYBRÁNO je propojovat lidi a vytvářet prostor pro sdílení vizí. Má zkušené moderátory a léty prověřenou režii, spíše než konferenci se podobá diskuznímu salonu. Nepřináší referáty, pomocí rozhovorů odhaluje nápady. Co je hlavní: koná se každoročně, program nového ročníku sledujte na webu www.mamevybrano.cz. Za akcí stojí také spolupráce s řadou partnerů. Více si o nich můžete přečíst na str. 27.

VELKÉ NÁDVOŘÍ HŘEBČINA SE STÁDEM STAROKLADRUBSKÝCH KONÍ

PARDUBICKÝ KRAJ

Unikátní krajina koní v Kladrubech nad Labem

Když 6. března 1579 císař Rudolf II. Habsburský vydal na Pražském hradě dekret o založení císařského dvorního hřebčína v Kladrubech nad Labem, dozajista netušil, že stál u zrodu fenoménu, který bude za 445 let nejstarší nepřetržitě fungující lokalitou pro chov a výcvik koní na světě.

Pardubický kraj

Místu nelze upřít unikátnost, kterou násobí starokladrubský kůň – nejstarší původní české teplokrevné plemeno koní sahající minimálně do 14. století. Jedná se o galakariosiera, mohutného kočárového koně, který byl jako jediné plemeno na světě vyšlechtěn pro ceremoniální účely, a to původně pro císařský a královský dvůr v Praze a ve Vídni. Zde byli využíváni bělouši, barevná varianta vraníků sloužila pak zejména nejvyšším duchovním hodnostářům.

Národní hřebčín Kladruby nad Labem, který je státní příspěvkovou organizací

Ministerstva zemědělství, plní do dnešních let primárně funkci chovatelského zařízení starokladrubského koně a zajišťuje uchování tohoto světově unikátního plemene pro budoucí generace. Současně obhospodařuje historické pozemky a popularizuje činnost v oblasti chovatelství. Starokladrubský kůň plní i v současné době svoji původní roli ceremoniálního koně, a to zejména na královském dvoře v Dánsku a ve Švédsku. Také se skvěle hodí pro soutěžní spřežení a klasickou drezuru. Potkat jej ovšem můžeme i ve městech Pardubice, Praha či Ostrava, kde je využíván pro pracovní účely u jízdní policie.

Kmenové chovné stádo starokladrubského koně v barvě bílé (65 klisen a 4 hřebci) je prohlášeno jako jediná „živá“ národní kulturní památka v České republice. Stejně tak hřebčín se svými třemi dvory a krajinou o rozloze více než 1200 hektarů je vládou ČR prohlášen od ledna 2002 národní kulturní památkou.

Postupem času se stále více ukazovalo, jak areál hřebčína přesahuje svým významem hranice České republiky, a proto se roku 2005 zahájila jednání o jeho zapsání na Seznam světového dědictví (UNESCO). Prvním úspěchem v této snaze byl rok 2007, kdy byl hřebčín zapsán na mezinárodně vedený národní Indikativní seznam památek UNESCO.

Následně začaly práce na přípravě odborných materiálů a nominační do-

ČTYŘSPŘEŽÍ STAROKLADRUBSKÝCH BĚLOUŠŮ

kumentaci. Pro tyto účely byla zřízena Rada památky Kulturní krajina hřebčína v Kladrubech nad Labem, jejímž předsedou je stále náměstek hejtmána Pardubického kraje Ing. Roman Línek, MBA. Rada památky podporovala a zajistila splnění požadavků k zápisu. Navíc byl zpracován nový management plán, zřízena nárazníková zóna prostřednictvím nově prohlášené památkové zóny Kladrubské Polabí a ochranného pásma národní kulturní památky.

Dlouholetá snaha a práce celé řady odborníků byla nakonec korunována úspěchem. Dne 10. července 2019 bylo v Baku Výborem pro světové dědictví území hřebčína, pro své ve světovém měřítku jedinečné hodnoty, zapsáno pod pořadovým číslem 1111 na Seznam světového dědictví s názvem Krajina pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech nad Labem. V současnosti Pardubický kraj podporuje snahu na zařazení Metody výcviku ceremoniálních kočárových koní na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO).

Hřebčín ovšem nežije pouze minulostí, ale neustále se usilovně pracuje na tom, aby zůstal zachován v původním historickém stavu. V letech 2014–2015 byla realizována jeho rozsáhlá rekonstrukce kofinancovaná z dotace Evropské unie. Díky této obnově byla navracena původní krása 17 historickým objektům, což průběžně dozo-

KOSTEL SV. VÁCLAVA A LEOPOLDA V AREÁLU PAMÁTKY UNESCO

rovali také zástupci Krajského úřadu Pardubického kraje jako prvoinstanční výkonný orgán státní památkové péče pro národní kulturní památky, kterých je na území kraje včetně bílého kmenového chovného stáda starokladrubských koní dvacet.

V současnosti Pardubický kraj realizuje či připravuje další významné projekty v tomto unikátním území. V oblasti dopravy se jedná zejména o připravovanou výstavbu nového říčního mostu v Řečanech nad Labem přes tok Labe. Ten je nositelem skvělého architektonického řešení od Ing. Jana Bursy a Ing. Maria Guisasola, česko-španělských autorů, a bude sloužit od roku 2026 nejen návštěvníkům památky. Finišují také projekční práce na nové cyklostezce vedoucí z Řečan nad Labem do Kladrub nad Labem, která propojí krajinu hřebčína s budovanou mezinárodní Labskou stezkou. V únoru 2024 byla zahájena stavba nové jezdecké haly pro Pardubickým krajem zřizovanou Střední školu chovu a jezdeckví. Stavba bude dokončena v červnu roku 2025 a nahradí již dožilou plechovou halu, na jejímž místě bude znovuobnovena koňská pastvina.

Vedení hřebčína a Rada památky věnují také velkou pozornost zachování hodnot zdejší krajiny, jejíž nedílnou součástí jsou i památkově chráněné objekty. V roce 2023 byla obnovena druhá ze čtyř pilířových stodol v pastvinách Na Miláčku a nyní se připravuje rekonstrukce další pilířové stodoly

v území zvaném Na Sklepích. Výjimečnou událostí byla obnova historických jabloňových alejí dlouhých 2450 metrů, které byly osázeny starými českými odrůdami v počtu 549 stromů na původních místech.

Velkým milníkem pro hřebčín i turisty a hosty památky UNESCO bylo otevření nového moderního návštěvníckého centra v dubnu 2024. Při rekonstrukci dvojice staveb (stáj a stáj s barokní kovárnou) a přilehlé zahrady byl stavbám navrácen jejich původní historický vzhled z konce 19. století. Toto nové vstupní centrum nás hned na začátku prohlídky areálu přivítá podmanivou atmosférou stájí. Centrum svými službami a úrovní představuje významný kvalitativní posun pro prezentaci unikátní památky.

Rok 2024 se nese v duchu oslav. Jsou jimi výročí jako 5 let od zápisu na Seznam světového dědictví, 30 let od začátku spolupráce s dánskými královskými stáji, 20 let od začátku spolupráce se švédskou královskou jízdní gardou a 150 let od poslední návštěvy kladrubského hřebčína císařem Františkem Josefem I. a jeho manželky Alžběty Bavorské zvané Sisi.

Národní kulturní památka Hřebčín Kladruby nad Labem nadále slouží svému původnímu účelu, tedy chovu a výcviku starokladrubských koní. Kontinuálně se rozvíjí jako významný hypologický fenomén mimořádného věhlasu prezentující se celému světu. ■

MĚSTSKÁ ČÁST KRÝZOVÝCH JESLÍ S PADACÍM MOSTEM, STRÁŽEMI A DAROVNÍKY

PASTÝŘ S OVEČKAMI V KRÝZOVĚ BETLÉMU

SEDLÁCI V BLATSKÝCH KROJÍCH S KOŇSKÝM POVOZEM V KRÝZOVĚ BETLÉMU

BOHATÁ ARCHITEKTURA SE SV. RODINOU V BETLÉMU EMANUELA STEINOCHERA

JIHOČESKÝ KRAJ

Krýzovy jesličky: po 7 letech v plné kráse

Jindřichohradecké muzeum bylo založeno jako městské v roce 1882 a od roku 1927 sídlí v renesanční budově bývalého jezuitského semináře. Ve své sbírce uchovává více než 100 tisíc předmětů především regionální kulturněhistorické hodnoty, které představuje v 16 rozmanitých expozicích a na pravidelných výstavách. Mezi nejznámější exponáty muzea patří Krýzovy jesličky, největší lidový mechanický betlém na světě.

Jihočeský kraj

Jindřichohradecký punčochářský mistr Tomáš Krýza (1838–1918) pracoval na výrobě svých proslavených jesliček více než 60 let. Každým rokem mohli návštěvníci ve vánoční době obdivovat vždy rozsáhlejší dílo, které v závěrečné fázi zaujímalu plochu 60 metrů čtverečních a obsahovalo na 1400 figurek, z nich téměř 200 pohyblivých.

K sestrojení unikátního mechanismu využil Krýza třeba i špulky od nití, váleček na těsto či část kolovrátku a to vše pospojoval pomocí drátků a nekonvenčních pásů. K modelování figurek používal především kašírovací hmotu, která byla složena z mouky, sádry, pilin a klíhu. Krýzovy jesličky jsou složeny z několika tematicky odlišných částí. Nejstarší je betlémská scéna se Svatou rodinou, třemi králi s bohatým průvodem, andělem, pastýři, muzikanty a darovníky. Hlavní betlémský motiv obklopuje poetická vesnická krajina a bohatá městská architektura dokládající život lidí 19. století. Spolu s typickými jihočeskými obrázky byly do betléma začleněny tradiční výjevy z evangelia. Vedle scény narození Ježíška a příchodu tří králů se jedná třeba o útěk Svaté rodiny do Egypta, vraždění neviňátek za asistence krále Heroda nebo obřezávání Ježíška židovskými veleknězi.

Krýzovy jesle jsou od roku 1998 zapsány do Guinnessovy knihy rekordů jako největší lidový mechanický betlém na světě. Součástí Krýzova betlému jsou dva betlémy bratří Bohdana a Emanuela Steinocherů, místních pekařských mistrů.

Po smrti Tomáše Krýzy byl v roce 1935 betlém věnován jeho synem Janem do sbírky jindřichohradeckého muzea. Od té doby se několikrát stěhoval a při té příležitosti prošel také rekonstrukcemi, jejichž následkem byla postupná devastace mechaniky. Především díky

přemístění v roce 1967 z přízemí do prvního patra došlo k přeskupení jednotlivých celků betlému a k umístění do jinak tvarovaného prostoru, přičemž nebyl brán ohled na mechanické uspořádání a pohyb byl nevhodně a složitě přenášen na velké vzdálenosti. Díky tomu přestávaly jednotlivé části mechaniky postupně fungovat.

Muzeum Jindřichohradecka oslovilo Kamila Andrese, zkušeného restaurátora jesliček, který provedl restaurátorský průzkum. Na základě jeho doporučení bylo rozhodnuto o provedení generální rekonstrukce, která proběhla v letech 2017–2023 v 7 etapách. Každý rok se z betléma kompletně rozebraly přibližně 2 metry krychlové a ty se kompletně zrestaurovaly. Restaurování mechanik, figurek a kulis bylo prováděno v konzervátorské a restaurátorské dílně a výroba nové nosné dřevěné konstrukce pak přímo na místě. Nové sestavení vybraných částí probíhalo podle historických fotografií z roku 1936, tedy z doby, kdy byl betlém stavěn podle původního Krýzova záměru.

Nejvíce zásahů bylo nutno provést především na mechanice, která v historii prošla neodbornými zásahy. Ve snaze udržet mechaniku v provozu byly kožené řemínky pohyblivé se mimo převodovou osu naváděny do drážek řemenic pomocí drátků, laticek se zářezem a místy i hřebíky. Veškeré tyto neodborné zásahy byly

odstraněny a nahrazeny funkčními kopiemi původních součástí. Opraveny musely být také veškeré převody. Všechny dřevěné konstrukční prvky a mechanické části byly chemicky ošetřeny proti škůdcům a zakonzervovány povrchovou úpravou.

Papírové kulisy, figurky a krajina z kašírovaného papíru byly ošetřeny restaurátorkami. Každá figurka byla z betlému vyjmuta, očištěna, došlo i k odstranění několika starých nátěrů a k chemickému ošetření. V případě potřeby bylo provedeno lokální doplnění a následně retušování. Byl rovněž opraven mechanismus pohyblivých figur. Restaurována byla i veškerá architektura a papírové skály. V závěrečné fázi bylo doplněno i malované pozadí. Součástí rekonstrukce bylo i zhotovení nové elektroinstalace a osvětlení a vytvoření průvodcovského programu pro velké i malé návštěvníky.

Generální rekonstrukce jesliček přinesla během 7 let množství zajímavých objevů, a to především při restaurování figurek, které, jak se zjistilo při odkrývání starých nátěrů, byly mnohem barevnější, než se původně zdálo. Navíc na některých figurkách nebo architektuře byla datace a jméno tvůrce, takže bylo možno podle určitých společných znaků lépe identifikovat i další figury. Velkým objevem bylo zjištění, že mezi původně nepohyblivými figurami jsou figury pohyblivé, které se nehýbou jen kvůli technické závadě. Díky

šikovným rukám restaurátorů a techniků byl u většiny figurek i tento problém odstraněn. Vedle objevů bylo nutno řešit také množství zapeklitých situací, a to hlavně při opravě a opětovném sestavování složitého mechanismu, jenž byl často v takovém havarijním stavu, že musely být některé součástky nahrazeny jejich přesnými kopiemi.

Koncem roku 2023 se Krýzovy jesličky představily veřejnosti v celé své kráse. Zasloužili se o to především pracovníci muzea a také externí restaurátoři a konzervátoři. V pracovním týmu pracovali bok po boku restaurátorky Zdeňka Skořepová a Tereza Bušková Krninská, konzervátoři Luděk Fiala a Lucie Rehardtová a technici Tomáš Fedra a Pavel Cichra. Vysoce odborný tým pracoval pod vedením Alexandry Zvonařové a Jana Svobodného, kteří měli na starost nejen organizaci a odborný dohled nad restaurováním jesliček, ale také technické záležitosti týkající se nového osvětlení, řídicí jednotky a zároveň přípravy vícejazyčného návštěvnického programu s mluveným slovem i hudebním doprovodem. Grafické práce týkající se propagačních letáků a nového informačního panelu provedla Helena Svobodová. Celková rekonstrukce jesliček vyšla téměř na 4 miliony korun. Akce byla financována Muzeem Jindřichohradecka s podporou Jihočeského kraje. ■

TEXT ALEXANDRA ZVONAŘOVÁ
FOTO JIHOČESKÝ KRAJ

KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE S JIŽ OPRAVENOU STŘECHOU – POHLED OD VÝCHODU

BOHATĚ ZDOBENÝ INTERIÉR KOSTELA PO DOKONČENÉ OBNOVĚ

nebo Johann Lukas Hildebrandt. Nejnovější výzkumy (Mojmír Horyna) připisují autorství německému architektu Thomasi Hafeneckerovi.

Stěny i strop kostela jsou polychromovány a zdobeny freskami na téma legendy sv. Františka z Pauly a mariánské legendy z dílny pozdně barokního českého umělce Josefa Kramolína. Mimo hlavní oltář je v chrámové lodi dalších sedm oltářů. O postupném doplňování výzdoby interiéru pak svědčí skutečnost, že mezi jejich autory najdeme nejen Petra Brandla, ale také Jana Jiřího Majora, Josefa Führiha či Jana Suchardu.

Originální stavba prošla náročnou obnovou započatou v roce 2002. V první fázi bylo nutné sanovat základní konstrukce, opravovala se střecha včetně krovu a následovala obnova fasády. V roce 2014 se přistoupilo k obnově interiéru. Práce zahrnovaly především restaurování freskové výmalby, která byla zvláště ve spodní části poškozena vlhkostí. Obnova byla realizována za finanční podpory Ministerstva kultury, Královéhradeckého kraje a města Nová Paka. Římskokatolická farnost Nová Paka, vlastník kostela, po zásluze získala za dokončené restaurování interiérové freskové výzdoby kostela cenu Rady Královéhradeckého kraje Hereditas obilgat za rok 2022 v kategorii Restaurování prohlášené památky. Ve svém úsilí ale vlastník této vzácné památky nepolevuje, v loňském roce práce pokračovaly obnovou pískovcové dlažby kostela a bylo započato s obnovou mobiliáře. ■

ARCHITEKTI ATELIÉRU CITY UPGRADE A STUDENTI ARCHITEKTURY Z PRAŽSKÉ A BRNĚNSKÉ VYSOKÉ ŠKOLY PŘEDSTAVILI NOVOU KONCEPCI VYUŽITÍ AREALU

NOVÝ MOBILIÁŘ KLÁŠTERNÍ ZAHRADY

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Cenná stavba radikálního baroka

Významné centrum mariánské úcty v Podkrkonoší je nesporně nejvýznamnější stavbou města Nová Paka, a tedy součástí jeho historie. První větší obnovou prošla stavba ve 30. letech 20. století. Na další velké opravy si musel kostel počkat až do začátku milénia.

Královéhradecký kraj

Barokní komplex kláštera paulánů je nepřehlédnutelnou dominantou města Nová Paka. Základní kámen k nedílné součásti tohoto komplexu, tedy ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie, byl položen 11. června 1709. Stavba byla slavnostně vysvěcena 11. srpna 1724. Tehdy byla také na hlavní oltář přenesena památná soška Matky Boží pocházející pravděpodobně z přelomu 15. a 16. století.

Jednoduchý neorientovaný kostel na půdorysu obdélníka se zkosenými rohy, s hranolovou věží při hlavním průčelí je jedinečnou stavbou českého radikálního baroka první čtvrtiny 18. století. Výstavbu kostela řídil jezuita Jakub Blažejovský, avšak není zřejmé, zda stavěl podle plánů vlastních, či cizích. V úvahu přitom přicházejí takové osobnosti, jako jsou Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhoferové

TEXT TAMARA BAUDIŠOVÁ,
PAVLA TRUNCOVÁ
FOTO ARCHIV KRÁLOVÉHRADECKÉHO
KRAJE, INTERIÉR KOSTELA:
JAROSLAV KOCOUREK

Nový život pro kapucínský klášter

Oživení zahrady bývalého kapucínského kláštera v centru města Opočna se podařilo nastartovat díky projektu Komunitní zahrada kapucínského kláštera v Opočně s finanční podporou Fondů EHP 2014–2021 a Královéhradeckého kraje. Cílem projektu bylo zajistit otevření dříve nepřístupného areálu pro veřejnost a jeho částečnou revitalizaci.

Projekt Komunitní zahrada kapucínského kláštera v Opočně zpřístupnil klášterní zahrady veřejnosti. Projekt trval od dubna 2022 a definitivně skončil v prosinci 2023. Během půldruhého roku trvání projektu se podařilo uspořádat například pravidelná setkání s místní komunitou či tesařský workshop, kterého se zúčastnili i tesařští mistři z Norska, a vznikly tak některé části mobiliáře zahrady. Lidé se mohli také zúčastnit různých vzdělávacích i volnočasových aktivit. Samotná zahrada se veřejnosti slavnostně otevřela minulý rok v květnu.

Ojedinelý raně barokní komplex, jehož historie se začala psát od roku 1674, kdy byl položen základní kámen, vznikl z iniciativy kapucínského řádu za pod-

pory hraběte Ludvíka Colloredo-Waldsee, tehdejšího majitele opočenského panství. Areál, vystavěný v letech 1676 až 1677 Bernardem Minellim, je situován do východního rohu dnešního Kupkova náměstí. Dalšími úpravami prošel klášterní areál po požáru v roce 1733 a v roce 1761 byl rozšířen o křížovou chodbu s kaplí Panny Marie. Řádu kapucínů sloužil klášter až do počátku 50. let 20. století. Poté zde sídlil až do roku 2007 Ústav sociální péče v Hradce Králové. Od té doby byl klášter prázdný a nevyužitý. Celý komplex je od roku 1958 kulturní památkou.

Královéhradecký kraj se snažil areál otevřít a zpřístupnit veřejnosti. Nechal proto provést stavebněhistorický průzkum, který odborně zrevidoval

areál kláštera a zhodnotil zvláště cenná místa zasluhující si ochranu při následné rekonstrukci. Ve spolupráci s Ústavem etnologie Karlovy univerzity Praha vedl rozhovory s aktéry kulturního života, aktivními obyvateli města a se všemi, kdo mají o dění v klášteře zájem. Organizace Nová síť navázala na rozhovory s institucemi ve městě, aby zjistila nápady a různé možnosti využití budov kláštera. Na sklonku roku 2022 přešla správa klášterního areálu na Muzeum a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Otevření klášterní zahrady v květnu 2023 znamenalo vytvoření nového prostoru pro relaxaci, trávení volného času i kulturní akce.

Zatím není stanoveno, jakým směrem bude klášter využit. Jedná se o několik variant. Mezi plány patří další renovace klášterních budov a jejich postupné zpřístupnění veřejnosti.

V rámci evropského projektu vznikl dokument Strategie rozvoje kláštera a návrh koncepce pro jeho nové využití od ateliéru City Upgrade. Studio navrhuje kroky, díky nimž by se měl klášterní areál postupně stát jedinečným centrem Opočna i celého Podorlicka. Návrh pro jeho budoucí využití vychází z propojení kultury, vzdělávání, léčitelství a sociální problematiky a snahy o otevření se veřejnosti. Navazuje tak na původní poslání působení kapucínského řádu v opočenském klášteře. Více ke koncepci na stránkách <https://opocno.cityupgrade.cz/>. ■

SOUSOŠÍ KALVÁRIE V AREÁLU ZÁMKU V LIBLÍNĚ

POMNÍK JINDŘICHA ŠIMONA BAARA NA VÝHLEDECH U KLENČÍ POD ČERCHOVEM

KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE VE ZVÍKOVCI

KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V PŘEŠTICÍCH

PLZEŇSKÝ KRAJ

Soutěž Památka Plzeňského kraje 2023

Plzeňský kraj vyhláší pravidelně soutěž Památka Plzeňského kraje za účelem ocenění nejlepší realizace obnovy nemovité kulturní památky. V roce 2023 se jednalo již o 6. ročník soutěže, v níž jsou památky hodnoceny ve dvou kategoriích – Sochy a drobná architektura a Stavby.

TEXT TEREZA BISMANNOVÁ
FOTO ARCHIV PLZEŇSKÉHO KRAJE

Hlasování probíhalo od 4. 12. 2023 do 31. 1. 2024 a celkem bylo na podporu soutěžních památek zasláno 2 782 platných hlasů. Slavnostní vyhodnocení výsledků soutěže a předání cen se uskutečnilo 19. června 2024 v unikátních prostorách Semlerovy rezidence na Klatovské třídě v Plzni, která byla sama coby kulturní památka v minulých letech pečlivě obnovena včetně zrestaurovaného interiéru od architekta Adolfa Loose a jeho žáků. Ocenění si vlastníci památek převzali z rukou představitelů Plzeňského kraje v čele s hejtmanem Rudolfem Špotákem a Ing. Liborem Pickou, členem Rady Plzeňského kraje pro oblast kultury, památkové péče a cestovního ruchu,

kteří vyzdvihli význam péče o kulturní památky a historické objekty jako doklady kulturní historie kraje a ocenili ty, kdo věnují velkou péči, nemalé finanční prostředky i svůj čas jejich obnově a zachování pro příští generace.

O hlavních cenách Památka Plzeňského kraje rozhodla na základě bodování pětičlenná odborná komise. Nominace příkladně opravených památek zasílaly do soutěže obecní úřady obcí s rozšířenou působností a Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni. Nominováno bylo celkem 19 nemovitých kulturních památek, jejichž obnova nebo její významná část byla dokončena v roce 2023. V kategorii Sochy a drobná architektura bylo nominováno 8 památek a v kategorii Stavby komise vybírala z 11 kulturních památek.

Hlavní cenu Památka Plzeňského kraje 2023 v kategorii pro stavby získala Římskokatolická farnost Přeštice za celkovou obnovu národní kulturní památky kostela Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích. Oprava této významné krajinné dominanty jižního Plzeňska zahrnovala kompletní restaurování interiéru i celkovou obnovu fasády kostela, díky nimž byla podpořena monumentalita a krása této památky vybudované stavitelem Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem. Druhým místem odborná komise ocenila obnovu unikátní památky, tzv. Bijadelské sýpky – bývalého kostela sv. Vavřince v Bijadlech u Merklína, který patří soukromým

vlastníkům. Na objektu sýpky, který se stal již takřka ruinou, byla provedena obnova zdiva, krovu a střechy. Na třetím místě v kategorii Stavby se u odborné komise umístil kostel Nanebevzetí Panny Marie v Seči u Blovic patřící Římskokatolické farnosti Blovice. V roce 2023 byla dokončena obnova výmalby interiéru kostela.

Hlavní cenu Památka Plzeňského kraje 2023 v kategorii pro sochy a drobnou architekturu získal pomník Jindřicha Šimona Baara na Výhledech u Klenčí pod Čerchovem ve vlastnictví městysu Klenčí pod Čerchovem. Původní pomník z roku 1933 byl po zničení v průběhu 2. světové války obnoven v roce 1947. Jeho stavitelem byl arch. František Kuželka, autorem bronzové sochy Jindřicha Šimona Baara byl Ladislav Šaloun. V rámci obnovy bylo provedeno celkové restaurování pomníku včetně sochy. Na druhém místě se v hodnocení odborné komise umístila příkladná obnova božích muk s plastikou Odpočívajícího Krista v Pivovarské ulici v Rokycanech, patřících městu Rokycany. Třetí místo získala obec Chotěšov za celkové restaurování drobné sakrální památky božích muk ze 17. století, které patří mezi trojici dochovaných božích muk postavených v Chotěšově pravděpodobně nákladem chotěšovského kláštera.

Oceněny byly i památky, jejichž obnova získala nejvíce hlasů při hlasování veřejnosti. Ceny veřejnosti si s počtem 473 hlasů odnesl městys Zvíkovec za

celkovou obnovu kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Zvíkovci a pan Jaroslav Bech, který je vlastníkem unikátního sochařského díla sousoší kalvárie v areálu zámku v Liblíně. Počtem 437 hlasů bylo oceněno celkové restaurování sousoší z roku 1731 přemístěného do areálu zámku v roce 1934, které zahrnuje sochy Panny Marie, sv. Josefa a sv. Jana a kříž s korpusem ukřižovaného Krista.

Památkový fond Plzeňského kraje zahrnuje bohatý soubor památkově hodnotných objektů a lokalit. Vedle nejcennějších památek (26 národních kulturních památek a 3 movitých národních kulturních památek) je zde také 3 238 nemovitých kulturních památek a 4 457 movitých. Bohatý je rovněž soubor území s plošnou památkovou ochranou, který tvoří městské a vesnické památkové rezervace a zóny i krajinné památkové zóny dosahující počtu 75 lokalit.

Snaha o zachování a péči o rozsáhlé kulturní dědictví patří mezi jedny z priorit kraje, a proto jsou každoročně na podporu této oblasti vyhrazeny finanční prostředky směřované do dotačních programů Plzeňského kraje v oblasti památkové péče. Celkový objem finančních prostředků v dotačních programech Plzeňského kraje v oblasti památkové péče byl v letošním roce 55 500 000 Kč.

O finanční výpomoc při obnově objektů mohou žádat jak vlastníci kulturních

památek v dotačním programu Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje, tak majitelé staveb s jinou formou památkové ochrany nebo drobných kulturně významných objektů v rámci programu Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury; kopie sochařských děl v exteriéru; podpora tvorby plánů ochrany na území Plzeňského kraje. Opomenuty nejsou ani pomníky, jejichž obnova může být podpořena z programu Podpora péče o pomníky, válečné hroby a pietní místa na území Plzeňského kraje nebo další významné a historicky cenné stavby v obcích a městech, které jsou zatím bez památkové ochrany – pro ty je určen dotační program Podpora revitalizace objektů kulturního dědictví v obcích Plzeňského kraje. ■

INTERIÉR KOSTELA NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V PŘEŠTICÍCH

JINONICKÝ DVŮR, PRAHA

HLAVNÍ NÁDRAŽÍ, VÍDEŇ

KUNSTHALLE PRAHA

BROT-FABRIK VÍDEŇ

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

Nové ve starém – architektura Prahy a Vídně

Odbor památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy a Ústavně-právní výbor Senátu Parlamentu ČR ve spolupráci s Mezinárodním festivalem architektury a urbanismu Architecture Week Praha a Mezinárodní kanceláří města Vídně pořádá odbornou konferenci s názvem **Nové ve starém – architektura Prahy a Vídně v historických a právních souvislostech / Správa historické městské krajiny. Setkání se uskuteční 7. října 2024 v hlavním sále Valdštejnského paláce, sídle Senátu Parlamentu České republiky.**

TEXT OPP MHMP
FOTO FOTOGRAFIE POSKYTNUTY AUTORY ARCHITEKTONICKÝCH REALIZACÍ

Jak již název napovídá, konference se zaměří na problematiku vstupu současné architektury do historické zástavby, a to na příkladech realizovaných projektů ze dvou významných středoevropských metropolí – Prahy a Vídně.

Chystaná konference by měla být dalším krokem v probíhající dialogu o možnostech vstupu moderní či soudobé architektury do památkově chráněných center měst. Centra Prahy a Vídně se řadí k nejzajímavějším a nejlépe dochovaným památkově chráněným územím na světě, o čemž svědčí mimo jiné i skutečnost, že jejich historická jádra byla zapsána na Seznam světového dědictví UNESCO, Praha v roce 1992, Vídeň o dalších devět let později. Přestože tím byl stvrzen výjimečný světový status obou měst, stavební rozvoj v jejich centrech, resp. v jejich bezprostředním okolí, přináší obavy z poškozování památkových hodnot. V případě Vídně je situace o to vyhrcořenější, že v roce 2017 přistoupilo Centrum světového dědictví k nepopulárnímu kroku – zařazení statku na Seznam světových památek v ohrožení.

Konferenci samotnou zahájí příspěvky politické reprezentace obou diskutovaných měst – za hl. m. Prahu náměstek primátora Jiří Pospíšil, do jehož gesce spadá též problematika památkové péče, za Vídeň předseda Vídeňského zemského parlamentu Ernst Woller. Za Senát Parlamentu České republiky

jakozto spoluorganizátora promluví senátoři Tomáš Golář a Jan Holásek. V následujícím bloku se příspěvky zaměří na teoretická východiska vstupu nových funkcí do starých budov. Obecný vhled do této problematiky bude prezentovat docent Marek Tichý z ČVUT, za rakouskou stranu vystoupí Rudolf Zunke, koordinátor projektu Historické centrum Vídně – památka světového dědictví UNESCO a ochranné zóny světového dědictví.

Druhý a třetí tematický blok konference se již bude věnovat konkrétním případovým studiím, tedy příkladům realizace vstupu nových architektonických prvků do historických staveb, případně zcela nových staveb do historického urbánního prostředí. V úvodu budou posluchači moci vyslechnout srovnání přístupů k renovaci vlakových nádraží a jejich bezprostředního okolí. O projektu Hauptbahnhof Wien promluví architekt Albert Wimmer, o stavbě rozsáhlého polyfunkčního objektu Masaryk Centre 1 v těsné blízkosti Masarykova nádraží podle původního návrhu Zahy Hadid preferuje dlouholetý člen týmu světově známé architektky Jakub Kláška. Další srovnání pak nabídne prezentace vídeňské a pražské Kunsthalle. V případě rakouské metropole došlo k jejímu vybudování v prostorách bývalé barokní jízdní doplněné o funkční novostavbu, o tématu pohovoří Manfred Wehdorn. Její pražská jmenovkyně vznikla v bývalé budově Zengerovy trafostanice, příklad této konverze ryze industriální stavby

v galerijní prostor představí architekt Jan Schindler.

Závěrečný blok se zaměří na solitérní projekty, v rámci kterých dochází ke splynutí historických prvků s moderními materiály, technologiemi a především funkcemi. Jan Kubíček seznámí s projektem rekonstrukce paláce Špork, rozsáhlé úpravy v objektu Jinonického dvora a jeho celkovou konverzi v moderní bytový dům prezentuje Michal Šourek. Irene Lundström pak předvede principiálně analogické projekty realizované v blízkosti historického centra Vídně.

Odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy pokračuje chystanou konferencí v tradici, kterou započal již v roce 2016 setkáním s názvem Veřejný prostor v památkově chráněných územích. O rok později uspořádal k 25. výročí zápisu Historického centra Prahy na Seznam světového dědictví

MASARYKOVO NÁDRAŽÍ, PRAHA

mezinárodní konferenci Praha světová. Stejnou formou pak připomněl i 30. výročí, konference konaná v roce 2022 v prostorech CAMPu se zaměřovala na problémy rozvoje a regulace v památkách světového dědictví a možnostmi mezinárodní spolupráce při ochraně památek. Tématem, které všechna tato setkání spojuje, je bezesporu rozvoj historických center měst s přihlédnutím k jejich památkovým hodnotám a snahou o jejich respektování, ale zároveň s uvědoměním si nutnosti vypořádat se s tlakem na jejich adaptabilitu tak, aby život v nich odpovídal soudobým požadavkům na funkčnost města.

Aktuálně připravovaná konference Nové ve starém – architektura Prahy a Vídně, na jejíž organizaci spolupracuje též Mezinárodní kancelář města Vídně v Praze, bude přístupná laické i odborné veřejnosti. Informace o možnostech registrace budou poskytovány na webových stránkách odboru památkové péče (<https://praha.eu/web/pamatky>), případně na e-mailové adrese karel.kucera@praha.eu. On-line stream bude k dispozici v českém a německém jazyce na kanálu <https://www.youtube.com/@odbor-pamatkovepecemhmp>. Kapacita hlavního sálu Valdštejnského paláce je omezena, odbor památkové péče proto počítá také s možností zpřístupnit zhlédnutí přímého přenosu konference formou on-line streamu. Bližší informace budou včas zveřejněny i na výše zmíněných webových stránkách. ■

ZÁMEK KÁCOV – SOUČASNÝ STAV

RESTAUROVÁNÍ VÝMALBY

ZÁMEK KÁCOV – PŮVODNÍ STAV

SALONEK

STŘEDOČESKÝ KRAJ

Na pomoc Kácovu

„Je to můj život.“ Těmito slovy nás přivítal na nádvoří pan Ing. Jaroslav Kubíček, majitel zámku Kácov. Zámek byl do roku 2018, kdy jej současný majitel kupoval, využíván pro obecní byty. Hospodářská část sloužila jako zázemí pro technické služby a jednotlivé prostory si pronajímalo vícero nájemníků.

Středočeský kraj

TEXT BLANKA ŠVARCOVÁ
FOTO JAROSLAV KUBÍČEK

Stav celého zámku vyžadoval okamžitý zásah. Do střechy v mnoha místech zatékalo, barokní fasáda odpadávala po celých kusech. V roce 2018 začala první fáze celkové obnovy zámku rekonstrukcí střešního pláště a fasády včetně freskové výzdoby. Postupně v průběhu posledních pěti let proběh-

la záchrana severního křídla zámku, které bylo zcela v havarijním stavu. Statické poruchy, a to trhliny na mnoha místech, ohrožovaly existenci barokní freskové výzdoby. Podařilo se dokončit opravu spojovací chodby a přilehlého domku mezi zámkem a kostelem a v současné době probíhá oprava přízemí jižního křídla zámku. Po celou dobu probíhá náročná rekonstrukce výmalby interiérů. Před zahájením vlastní obnovy výmalby místností, oratoře, chodby a hlavního sálu proběhly rozsáhlé průzkumy potvrzující celistvost barokních fresek, jež si zaslouží restaurování. Restaurátorské práce se týkají také bohatě zdobené zámecké kaple.

Vzhledem ke značné finanční náročnosti celkové rekonstrukce zámeckého areálu a omezených soukromých zdrojů se snaží současný vlastník využít veškerých možných pobídek a dotačních titulů.

Celkem bylo od roku 2018 do objektu investováno více než 40 milionů korun. Tato investovaná částka byla kromě vlastních prostředků kombinována z různých dostupných dotačních prostředků. Vlastník je zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví Ministerstva kultury. V letech 2021, 2022, 2023 a 2024 obdržel majitel na záchranu tohoto významného objektu dotace od Středočeského kraje v rámci Programu na obnovu památek určených ke společenskému využití.

Městys Kácov je malebné městečko v okrese Kutná Hora ve Středočeském kraji. Leží asi sedm kilometrů severozápadně od Zruče nad Sázavou. Toto místo je zároveň významným turistickým letoviskem Posázaví. Levému břehu řeky Sázavy dominuje barokní zámek, jehož areál je jedinečnou ukázkou barokní stavby inspirované italskými vlivy.

Gotická tvrz, nyní ukryta v mase barokního zámku, vznikla nejpozději v 15. století. K tvrzi v místech zámku se vztahuje údaj z roku 1473, kdy ze tří čtvrtin náležela Kunešovi z Olbramovic. Stavebník si vybral místo v jižní části Kácova na okraji skalnatého svahu spadajícího strmě k Sázavě. Tento svah tvořil přirozené opevnění, které na severní straně doplnilo opevnění umělé, dnes již zcela zaniklé. V roce 1555 získal tvrz, dvůr a městečko Jan Čejka z Olbramovic a v roce 1556 došlo k přestavbě na pohodlný renesanční objekt. Za Janova syna Václava Čejky z Olbramovic se Kácov stal střediskem rozsáhlého panství. V rozšiřování panství pokračoval i Václavův syn Karel Čejka, kterému Kácov patřil od roku 1600 až do pobělohorských konfiskací. Do roku 1726, kdy zámek koupila kněžna Anna Marie Františka, velkovévodkyně Toskánská, vystřídal několik dalších majitelů.

Ačkoliv Anna Marie sídlila v Zákupech, věnovala značnou pozornost i Kácovu. V letech 1727–1733 dala zpustlý ká-

covský zámek přestavět do stylu barokního severoitalského šlechtického sídla. Přestavba zcela změnila podobu renesanční budovy, odstranila poslední zbytky opevnění a ze staré budovy se zachovalo zdivo do výše prvního patra. Nový zámek byl postaven na nerovném terénu, takže jeho jižní průčelí obrácené k řece Sázavě bylo dvoupátrové, kdežto severní, v němž byl i hlavní vchod, jednopátrové.

Zámek byl založen na obdélníkovém půdorysu, přičemž kratší západní a východní strana ozdobila přilehlé věže. Tyto věže, stejně vysoké jako hlavní budova, jsou zvýrazněny barokními cibulovitými báními. V interiéru tvořila osu zámecké budovy chodba prostupující oběma patry, která ve své nejvyšší části převýšila střechu zámku v podobě obdélníkového polopatra a tím vytvořila pro zámek typickou siluetu. Z chodby byl vchod do většiny místností. Interiéry zdobily především fresky. Nejbohatší výzdobu měla zámecká kaple. Průčelí byla vyzdobena nástěnnými malbami představujícími v slepých oknech různé postavy. Od náměstí byl zámek oddělen prostou zdí s barokní branou. V této podobě se zámek zachoval prakticky dodnes. Za dalších majitelů docházelo již jen k drobným opravám, které vzhled zámku již nezměnily. Současně se zámkem byl přestavován i kácovský kostel, spojený nyní se zámkem 100 metrů dlouhou chodbou.

Po smrti Anny Marie Toskánské roku 1741 se stal zámek již jen sídlem správy panství a úřednickým obydlím. Velkovévoda toskánský je držel až do roku 1847, kdy definitivně připadl císaři Ferdinandovi V. Roku 1918 se kácovský zámek stal vlastnictvím státu. V zámku byla umístěna státní správa lesů a byty a kanceláře jejich zaměstnanců. V roce 2008 přešel zámek do majetku městyse Kácov.

Městys Kácov neměl dost prostředků na údržbu chátrajícího barokního zámku a jeho stav vedl současného majitele k myšlence pokusit se objekt zachránit. Po několika jednáních se našla vůle ze strany městyse areál zámku v roce 2017 prodat. Veškerá činnost současného majitele svědčí od roku 2018 o velké snaze památku zachránit a vdechnout jí nový život a smysluplné využití. Po dokončení rekonstrukce bude celý zámek plně otevřen a zpřístupněn veřejnosti, a to formou jednak užívání objektu místními komunitami a spolky, tak rovněž i jako muzeum, výstavní prostory a prohlídkové okruhy, jež budou seznamovat návštěvníky s bohatou historií objektu. Záchrana barokního objektu je kladně přijímána jak ze strany obce, tak i široké veřejnosti.

V další etapě vlastník připravuje revitalizaci hospodářské části objektu, ve které by měla vzniknout kavárna pro návštěvníky, drobný provoz a bytové zázemí pro zaměstnance zámku. ■

ZLATÉ CIMBUŘÍ 2023 - KIOSEK – PRODEJNÍ STÁNEK NA NÁDRAŽNÍCH SCHODECH V ŽATCI

ZLATÉ CIMBUŘÍ 2023 – M. HORÁČEK A M. VONKA (PROJEKT „FABRIKY.CZ“)

ÚSTECKÝ KRAJ

Miliony památkám, ocenění lidem

Rekordní částka putovala v loňském roce do památek v Ústeckém kraji. Místa s pamětí se tak znovu probouzejí a atraktivita regionu roste – pomáhá tomu také zápis Žatce na Seznam UNESCO. Konkrétní projekty a jejich tvůrce zase vyzdvihuje nové ocenění: jmenuje se Zlaté cimbuří.

Ústecký kraj

Dotační programy v oblasti památkové péče

Ústecký kraj vyhláší každoročně dva dotační programy v oblasti památkové péče. Jedná se o Program na záchranu a obnovu kulturních památek Ústeckého kraje a Program na záchranu a obnovu drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu Ústeckého kraje. Za poslední dva roky došlo v Ústeckém kraji k výraznému navýšení ročního objemu finanční alokace na Program na záchranu a obnovu kulturních památek. Kraj se tak stává premiátem ve finanční podpoře.

V roce 2023 se v tomto programu podařilo podpořit 66 projektů ze 136 podaných projektů a přerozdělena tak byla

rekordní částka ve výši 61,5 milionu korun. V roce 2024 se rozdělila stejná částka mezi 83 úspěšných žadatelů. Ve druhém dotačním programu pak finanční objem činil 1 milion každý rok.

Finanční prostředky z prvního programu jsou určeny pro zachování a obnovu kulturně-historického charakteru a výpovědní hodnoty nemovitého a movitého kulturního dědictví nacházejícího se na území Ústeckého kraje, které je prohlášeno za kulturní památku dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Jedná se o památky uvedené v seznamu ohrožených nemovitých památek, národní kulturní památky, památky s mezinárodním statutem (UNESCO), dále ohrožené hodnotné architektonické a historické kulturní památky (havarijní stavy objektů, oprava krovů a střech), ostatní movité i nemovité kulturní památky.

Finanční prostředky z druhého programu jsou určeny na podporu stavebních a uměleckořemeslných prací souvisejících přímo se záchranou a obnovou bezprostředně ohrožených drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu Ústeckého kraje, tj. hmotného kulturního dědictví, které není prohlášeno za kulturní památku ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Za drobné památky a architekturu se v tomto programu považuje drobná sakrální architektura, kterou tvoří například křížky, boží muka, kapličky, zastave-

CÍSAŘSKÁ VYHLÍDKA NA KVÁDRBERKU V DĚČÍNĚ – OBNOVA PAMÁTKY Z DOTACE ÚSTECKÉHO KRAJE

ní, smírčí kříže, odpočivné kameny, samostatně stojící sochy a sousoší, zvoničky, milníky, mezníky, skalní reliéfy a kapličky, kamenné stély, mohyly, drobné zemědělské stavby (např. hoblubníky, sušárny, viniční domky) s historickou podstatou, památky místního významu atd. v Ústeckém kraji.

Ústecký kraj i nadále považuje podporu kulturních památek za svou prioritu a finanční podporu chce udržet.

Úspěšný zápis a nový dotační program UNESCO

18. září 2023 došlo pro Ústecký kraj k významné události. Výbor pro světové dědictví rozhodl o úspěšném zápisu města Žatec a krajiny žateckého chmele na Seznam světového dědictví UNESCO. Certifikát potvrzující zápis byl slavnostně předán v Městském divadle Žatec dva měsíce poté za účasti ministra kultury a vedení Ústeckého kraje a vedení města Žatec. Pro Českou republiku se jedná o 17. úspěšný zápis na Seznam světového dědictví UNESCO, pro Ústecký kraj jde po Hornickém regionu Erzgebirge/Krušnohoří o druhý zápis. Současně se jedná o úplně první chmelářskou krajinu na světě, která se na prestižní seznam chráněných památek dostala.

V návaznosti na tento úspěch začalo vedení Ústeckého kraje jednat o vyhlášení nového dotačního programu na podporu infrastruktury památek zapsaných na Seznamu světového kul-

PŘEVZETÍ CERTIFIKÁTU UNESCO – ZLEVA MANAŽER ZAPSANÉ PAMÁTKY J. ŠPIČKA, STAROSTA MĚSTA ŽATEC R. LAIBL A MINISTR KULTURY M. BAXA

turního a přírodního dědictví UNESCO. Program se bude zaměřovat na podporu přípravy a obnovy kulturních památek na území UNESCO s odkazem na Strategii rozvoje kultury a kulturního dědictví Ústeckého kraje 2021–2030. Vyhlášení dotačního programu a následný příjem žádostí jsou plánovány na rok 2025.

Cena Zlaté cimbuří

Nultý ročník ceny Zlaté cimbuří – Památka Ústeckého kraje za rok 2022 vyhlásil Ústecký kraj na jaře roku 2023. Tato cena se uděluje za nejlepší projekty v oblasti obnovy kulturní památky (movité i nemovité) Ústeckého kraje, která má významnou kulturně-historickou hodnotu. Soutěž je vyhlášována v souladu se Strategií kultury a kulturního dědictví Ústeckého kraje 2021–2030 a má dvě kategorie – Obnova kulturní památky a Příkladný přínos v oblasti péče o kulturní dědictví.

Kategorie Příkladný přínos v oblasti péče o kulturní dědictví je udělována za odpovědné chování subjektů, které významným způsobem přispívají k prezentaci a uchování historického a kulturního dědictví. Vítěze v této kategorii navrhuje pětičlenná hodnotící komise složená z odborníků v oblasti památkové péče. Finální rozhodnutí je poté na Radě Ústeckého kraje. Za rok 2022 byli v této kategorii ocenění přední odborníci na tovární komíny v ČR – Michal Horáček a Martin Vonka (projekt Fabriky.cz), kteří ve spolupráci

s městem Žatec realizovali komplexní průzkum komínů sírných komor sloužících pro konzervaci chmele.

Kategorie Obnova kulturní památky se uděluje za nejlepší projekt a realizaci obnovy kulturní památky spočívající v rekonstrukci, restaurování, revitalizaci či opravě v průběhu předešlého roku a zároveň za prezentaci a propagaci této památky. Hodnotící komise vybrala z došlých přihlášek pět postupujících, kteří se poté ucházeli o hlasy veřejnosti prostřednictvím hlasovací ankety na webových stránkách kraje.

Za rok 2022 byly v této kategorii oceněny kulturní památky:

- 1. místo – Kiosek –** prodejní stánek na Nádražních schodech v Žatci (Daniel Černý)
- 2. místo – Městský dům Pod Kalichem** (město Litoměřice)
- 3. místo – Kostel sv. Mikuláše** (obec Velké Žernoseky)

Cenou pro vítěze v kategorii Obnova kulturní památky byla finanční odměna pro vlastníka objektu – za 1. místo 30 000 Kč, za 2. místo 20 000 Kč a za 3. místo 10 000 Kč. V kategorii Příkladný přínos v oblasti péče o kulturní dědictví se oceňuje pouze vítěz, a to částkou 20 000 Kč. Všichni ocenění obdrželi také čestné uznání hejtmána Ústeckého kraje v rámci slavnostního vyhlášení, které proběhlo v Regionálním muzeu v Teplicích. Soutěž Zlaté cimbuří pokračuje i v roce 2024. ■

CELKOVÝ POHLED NA BAZILIKU NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE

SEVEROZÁPADNÍ POHLED NA PRESBYTÁŘ BAZILIKY

HLAVNÍ LOŽ S OLTÁŘEM

KRYPTA S OSTATKY POUTNÍKŮ

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Bazilika ve Frýdku prochází rozsáhlou obnovou

Dominanta Frýdku, někdy přezdívaná Slezské Lurdy, byla papežem Janem Pavlem II. povýšena na basilicu minor. Aby zůstala uchována i pro další generace, je tu náročný plán záchrany. První návštěvníci by se z obnovené památky měli těšit v květnu 2026.

Poutní kostel Navštívení Panny Marie byl postaven na místě, kde v polovině 17. století podle pověsti dělníci našli při kopání hlíny kamennou sochu Panny Marie, kterou přenesli do farního kostela. Dalšího dne se ale nacházela znovu na původním místě. Zde byla nakonec ponechána. Jiný pramen však uvádí, že sochu nechal roku 1665 vytesat František Eusebius z Oppersdorfu. Jisté však je, že od poloviny 17. století do Frýdku přicházelo množství poutníků, kterých po vybudování dřevěné kaple nad sochou roku 1706 stále přibývalo. Základní kámen kostela byl položen roku 1740, stavbu vedl Bartoloměj Wittwer. Roku 1759 byl chrám vysvěcen, avšak až roku 1777 byly dostavěny obě barokní věže a chrám byl tak zcela dokončen. Socha Panny Marie byla umístěna nad svatostánek. Frýdek tak získal dominantu, díky níž je občas nazýván Slezské Lurdy.

Do Frýdku přicházeli poutníci až z Hané (Tovačova, Velké Bystřice a Klenovic), Haliče a Slovenska (Bytče, Čadce, Turzovky). Tak například již v době výstavby chrámu v letech 1753–1763 dosáhl počet poutníků čísla 169 690 při 464 pro-

cesích. V roce 1750 se při návratu poutníků z tovačovské pouti prolomil ve Frýdku most přes rozvodněnou řeku Ostravici a 7 poutníků tehdy utonulo. Protože zemřeli při návratu z pouti, byla jejich těla pohřbena přímo v nově vystavěné kryptě. Kromě nich jsou zde pochováni také kněží, kteří působili na tomto poutním místě v 18. století.

Význam chrámu byl potvrzen 30. srpna 1999, kdy kostel získal od papeže Jana Pavla II. titul basilica minor. Tento poutní kostel je od roku 2018 prohlášen národní kulturní památkou.

Vzhledem ke stáří objektu a vzhledem k období uplynulého od posledních zásadnějších oprav se na kostele vyskytuje řada závad, které ohrožují zachování částí památky v plném rozsahu, neumožňují plně zpřístupnění a využívání nebo které neprezentují památku v její původní podobě. Krypta pod kostelem není již několik let zpřístupňována s ohledem na drobné zdivo v klenbách. Oltář v kapli sv. Kříže je poškozen a z toho důvodu není kaple otevřena pro veřejnost. Varhany vykazují technické závady způsobující pokles tlaku a tím pádem rozladění nástroje při hře. Hodinový stroj má poškozené natahování. Vnitřní omítky v kostele jsou na několika místech degradovány a vnitřní výmalba celého kostela je po více než 40 letech od poslední výmalby rovněž na řadě míst degradovaná, navíc stylově neodpovídá baroknímu interiéru baziliky. Části interiéru, které jsou uměleckořemesl-

nými díly (zábradlí ochozů, korintské hlavice sloupů), jsou rovněž překryty nevhodnými neautentickými nátěry. Původní mramorování soklu v interiéru již opadávalo a bylo odstraněno, odkrytý pískovec soklu opět neodpovídá původnímu baroknímu řešení interiéru. V bazilice chybí vybavení pro návštěvnícký provoz.

Po odstranění uvedených poškození a nedostatků připravila Římskokatolická farnost Frýdek ve spolupráci s architektem Markem Štěpánem a řadou restaurátorů projekt na obnovu interiéru. S podporou Biskupství ostravsko-opavského podala následně farnost žádost o dotace, aby bylo možno tyto opravy provést. Z evropských fondů se prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu podařilo zajistit 33 milionů, z Moravskoslezského kraje farnost získala podporu ve výši 5 milionů korun a statutární město Frýdek-Místek přispěje 4 milionovou částkou. Celkové náklady byly propočítány na 47 milionů korun, takže farnost potřebuje prostřednictvím sbírek nyní získat ještě cca 5 milionů korun.

Po realizaci projektu bude památka zajištěna pro další uchování a bude zamezeno degradaci a snižování hodnoty památky v dalším období. Bude opravena a zpřístupněna krypta včetně expozice a nové úpravy vstupu do krypty. Nový vstupní objekt bude vytvářen jako baldachýn z masivního dřeva vznášející se nad schodištěm do krypty. Ostatky zesnulých ulože-

ných v kryptě budou odborně upraveny a prezentovány včetně nového osvětlení a doplňkové expozice. Budou opraveny varhany tak, aby byly technicky funkční a vyhovovaly provozu při bohoslužbách i koncertům. Bude opraven hodinový stroj, aby fungovalo natahování. Budou obnoveny lokálně poškozené omítky a celý kostel bude nově vymalován v souladu s barevností interiérových prvků. Dále budou restaurovány části interiéru, které jsou uměleckořemeslnými pracemi – dřevěná a štuková zábradlí ochozů, štukové korintské hlavice sloupů v celém kostele a oltář v kapli sv. Kříže včetně sochařské výzdoby. Bude obnoveno rovněž dvoubarevné mramorování celého soklu v interiéru a bude také doplněno vybavení pro návštěvnícký provoz – recepce pro průvodce a další vybavení.

Znovuotevření kostela včetně jeho denního zpřístupnění pro návštěvníky je plánováno na květen 2026. Kromě hlavní lodi kostela bude nově v běžném návštěvníckém provozu zpřístupněna také krypta pod bazilikou a kaple sv. Kříže s restaurovaným oltářem.

Návazným projektem, plánovaným na roky 2027–28, bude obnova vnějších fasád a výplní otvorů, které už po 30 letech od poslední opravy potřebují nové nátěry a drobnější opravy. Rovněž pro tento navazující projekt již farnost připravila dokumentaci a je požádáno o dotaci z EU v rámci Integrovaného regionálního operačního programu. ■

TEXT MIROSLAV PŘIKRYL
FOTO ARCHIV BISKUPSTVÍ
OSTRAVSKO-OPAVSKÉ

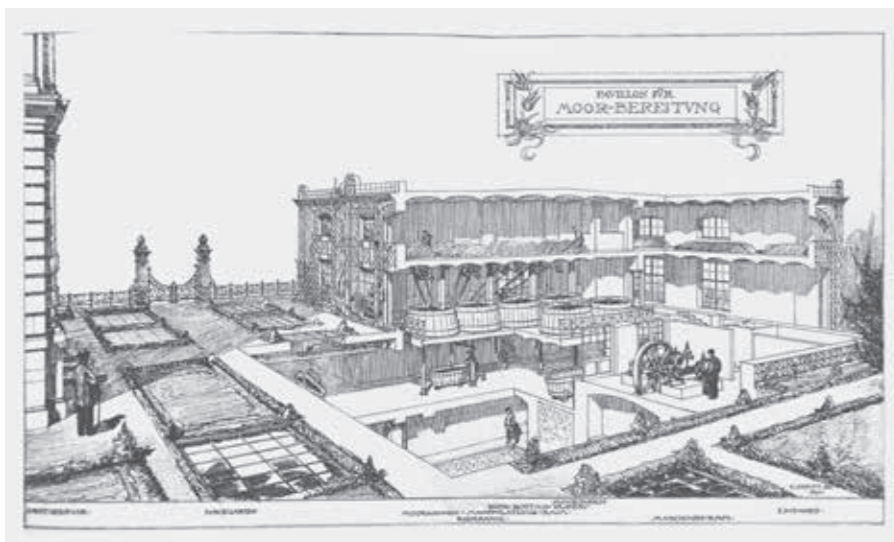

SCHÉMA PROVOZU LÁZNÍ

KARLOVARSKÝ KRAJ

Unikátní památka: Rašelinový pavilon

Pavilon pro přípravu rašeliny (Moor Pavillon), dnes známý jako Rašelinový pavilon, je neoddělitelnou součástí národní kulturní památky Císařské lázně v Karlových Varech, jejímž vlastníkem je Karlovarský kraj. Jeho tvůrci byli Ferdinand Fellner a Heinrich Helmer, význační vídeňští architekti. Hrubá stavba byla realizována v roce 1893, do května 1895 proběhlo vybavení interiérů včetně lázeňské technologie. Cílem města bylo vybudovat nejmodernější lázeňské zařízení s takřka průmyslově řešeným provozem, které nemělo ve své době obdoby.

TEXT KARLOVARSKÝ KRAJ
FOTO WIENER BAUINDUSTRIE – ZEITUNG, 1895

WWW.KR-KARLOVARSKY.CZ

vlastní koupelny. Stejně tak byla použita rašelina odvážena, takže návštěvník nebyl nikterak obtěžován. Významnou technickou hodnotu představují systémy odvodnění 1. PP a zejména 2. PP se separačními oddělovacími komorami a odtokovými kanály a kanálky při zdech. Na povrchu byl objekt řešen jako drobná zahradní stavba pavilonového charakteru s typickými prvky pro francouzské lázeňské prostředí (Vichy). Dnes se jedná již o světový unikát, jediný známý dochovaný objekt svého typu.

Císařské lázně prošly v letech 2020 až 2023 celkovou obnovou a dostaly nový život. Objekt pavilonu je v současné době v neutěšeném stavebnětechnickém stavu. Karlovarský kraj připravuje i jeho obnovu. Nejprve bude zajištěn režim spodních vod, které ohrožují a degradují konstrukci budovy. Po dobu 6 až 12 měsíců bude prováděn jejich monitoring za účelem získání údajů pro návrh opatření a jejich následnou realizaci. Dále bude proveden staveb-

nětechnický průzkum. Od roku 2024 budou probíhat opravy a údržba objektu, aby nedocházelo k jeho další degradaci. Na tyto práce vyčlenil kraj cca 13,3 milionů korun. O využití objektu ještě není rozhodnuto – padlo několik návrhů na využití objektu (nebo jejich kombinace) od prezentace lázeňského provozu, infocentra, návštěvníckého, badatelského či kulturně-kreativního centra. Snahou Karlovarského kraje bude získat pro celkovou revitalizaci pavilonu finanční prostředky z dotačních zdrojů. ■

CÍSAŘSKÉ KARLOVY IMPERIAL
LÁZNĚ VARY SPA

TŘI SVĚTY

EXPOZICE
LÁZEŇSTVÍ

OTEVÍRÁME
5/5 2024

Mariánskolázeňská 2
CZ 360 01 Karlovy Vary

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Pomáhají zachraňovat naše společné dědictví

SPOLUPRÁCE

Díky firemním partnerům jsme mohli podpořit konkrétní veřejné sbírky na památky, uskutečnit konferenci v centru Prahy a vydat tento tištěný bulletin. Vážíme se jejich přízně a děkujeme.

STAVAŘI A SRDCAŘI AUBÖCK

Stavební společnost Auböck působí v Čechách od roku 2005. Spektrum je široké – od novostaveb po precizní rekonstrukci historických budov. Zakázky realizuje firma zejména v jižních i středních Čechách a také v Praze. Podílela se na záchraně řady významných památkově hodnotných objektů, které získaly nejedno ocenění. V duchu tradice rodinné společnosti v Rakousku buduje značku na dobrých mezilidských vztazích a příjemné pracovní atmosféře.

www.auboeck.cz

NÁBYTEK S DUŠÍ EGOÉ

Spojují lidi, místa a věci napříč měřítky. Egoé studio je myšlenkovou dílnou, kde se produktový design, komunikační koncepty a neotřelé akce navzájem podporují a posilují. Od detailů zahradního nábytku po zastřešení železničních nástupišt nebo kilometry protihlukových stěn, to je Egoé. Řešení pro nové stavby i léty prověřenou architekturu.

www.egoe.eu

PROMĚNA PRO BUDOUCNOST

H&B DELTA

S láskou k řemeslu, s úctou k tradici. To je heslo H&B delta. Že to nejsou prázdná slova, dosvědčuje například obnova historické budovy radnice v Olomouci nebo obnova zámku ve Vranově. Společnost H&B delta je specialistou na střechy, stavby a odvětrávané fasády. Třicet let buduje tradici nejen v oborech klempířství, pokrývačství, tesařství, izolatérství a fasád, ale i v oblasti lehkých odvětrávaných pláštů.

www.hbdelta.cz

S ÚCTOU A RESPEKTEM

POHL

Česká rodinná firma, která realizuje komplexní dodávky staveb a jejich rekonstrukce. Staví pro privátní i veřejné investory ve všech regionech České republiky. Aktuálně působí například na státním zámku Vimperk, kde restauruje fasády všech křídel Horního zámku. „Snažíme se alespoň nepatrně přispět k obnově našeho kulturního dědictví,“ říkají zástupci firmy POHL.

www.pohl.cz

NA ZDRAVÍ! A NA PAMÁTKY!

KITL

Jan Vokurka píše pod značkou Kitl rodinnou ságu. Jeho pradědeček míval likérku, a tak bylo na co navazovat. Objevil přitom příběh doktora Kittela, legendu o muži, který ordinoval a bádá. Nechal se jím inspirovat. V roce 2018 udělala společnost Kitl obrovský krok a koupila areál Vratislavické kyselky. To je nový podnět, který dává příležitost spojovat minulost s dneškem a chutnou budoucností.

www.kitl.cz

KÁVA S PŘÍBĚHEM

MAMACOFFEE

Pražírna, která momentálně provozuje šest kaváren a vlastní řemeslnou pekárnu. Impulzem pro založení mamacoffee byla cesta do jižní Etiopie v roce 2007. První vlastní kavárnu v pražské Londýnské ulici otevřeli o rok později. Založili tak jednu z prvních pražírny výběrové kávy a nejstarší férovou pražírnu ve střední Evropě. Nevšedním projektem je také Café Nezisk, kde milovníci kávy podporují nákupem rozličné neziskové organizace v průběhu celého roku.

www.mamacoffee.cz

PROJEKT MÁME VYBRÁNO POMÁHÁ CHRÁNIT NENAHRADITELNÉ BOHATSTVÍ KOLEM NÁS

Součástí projektu je konference,
jejíž 14. ročník se uskuteční v květnu 2025
v dominikánském klášteře v Praze.

www.mamevybrano.cz

Institut pro památky a kulturu, o.p.s., je nezisková organizace založená v roce 2007. Inspiruje, informuje o novinkách v oblasti památkové péče a propojuje lidi, kterým není kulturní dědictví lhostejné. Konference MÁME VYBRÁNO v centru Prahy je místem setkávání, tento tištěný bulletin užitečným návodem a celostátní soutěž přehlídkou toho, kde všude lidé přispívají k uchování historie. Sociální podnik zaměstnává lidi, kteří se vzhledem ke své zdravotní situaci obtížněji uplatňují na práce.

Tento bulletin byl vydán ve spolupráci s:

Středočeský kraj

Ústecký kraj

Bulletin MÁME VYBRÁNO

Ročník 9

© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Editor: Jan Štifter

Redakce: Dagmar Koželuhová, Jan Štifter, Aleš Kozák

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková

Grafická úprava: Jiří Pobříslo a Jan Štůr

E-mail: mamevybrano@propamatky.cz